

EL MOVIMENT OBRER I SINDICAL AL BAGES (1939-1982).

SOLUCIONARI DE LES PROPOSTES DE TREBALL

Introducció. Què és el sindicalisme?

1. La diferència bàsica és la llibertat. En una democràcia hi ha llibertat sindical, els sindicats poden actuar lliurement, els treballadors poden defensar els seus drets, etc. Les dictadures impedeixen l'existència dels sindicats o els controlen.
2. Unió General de Treballadors, Confederació Nacional del Treball, Comissions Obreres, Unió Sindical Obrera, Confederació General del Treball. A més hi ha altres sindicats d'un sector laboral concret com Unió de Pagesos, Unió Sindical de Treballadors de l'Ensenyament, etc.
3. Resposta oberta.
4. Resposta oberta. Abans del debat cal que els grups es reunixin per preparar les seves propostes.

1.1. Dictadura franquista: eliminació del moviment obrer i el sindicalisme

1. Resposta oberta. Cal considerar que ens referim a països no democràtics o falsament democràtics com era el cas de Tunísia o Egipte.
2. Resposta oberta.
3. La recuperació de la memòria històrica es refereix a les actuacions per conèixer les persones i els fets que van ser silenciats i perseguits per la dictadura. Conèixer i reconèixer aquesta part de la nostra història era un deute pendent. Sobretot calia fer un reconeixement a les persones que van lluitar pels valors democràtics i contra la dictadura. El Memorial Democràtic és l'organisme de la Generalitat de Catalunya que promou, ajuda i impulsa les accions de recuperació de la memòria històrica.
4. Resposta oberta. Tanmateix és important ressaltar que és una necessitat científica però també humana i moral.

1.2. Els conflictes laborals dels primers anys del franquisme. La vaga de la Fàbrica Nova (1946)

1. El testimoni de les dones explica amb claredat què va passar, què era una vaga, quin era el motiu, els detalls del que passava a la fàbrica, les referències a la repressió, etc. En canvi al diari no s'informa de res del que va passar, no parla d'una vaga sinó d'una *fricció*, diu mentides com que no hi va haver cap mena de repressió.
2. Es tracta d'un exemple clar de manipulació i falsedat de la informació, de la falta de llibertat d'expressió, característica essencial de les dictadures. També del control dels mitjans per part de la dictadura. Es tractava de silenciar i amagar la realitat que incomodava la dictadura.
3. Resposta oberta.

1.3. El sindicalisme durant el franquisme. El sindicat vertical

1. Les imatges que presideixen l'acte són el crucifix, el retrat de Franco i el de José Antonio Primo de Rivera. Les persones que hi ha a la presidència no es relacionen gaire amb el món sindical ni amb els treballadors, el tipus de vestit ho denota. La persona que parla és l'alcalde de Manresa i a la seva esquerra hi ha el bisbe de Vic, entre altres.
2. No hi havia llibertat sindical, el feixisme imposava una única Central Nacional Sindicalista on hi havia empresaris i treballadors. La ideologia feixista nega l'existència de classes socials a favor de la nació única sota el dictador. A la pràctica la dictadura sempre afavoria els interessos de la burgesia i dels empresaris.
3. Els símbols de la CNS són una espiga (agricultura), un martell (indústria) i una ploma (tècnics, sector terciari).

1.4. *L'entrisme*

1. Es refereix a l'estratègia d'*entrar* o infiltrar-se dins els sindicats oficials per tal d'actuar des de dins per defensar els interessos dels treballadors. D'aquesta manera es tenia una cobertura legal i es podia disposar de certes facilitats d'actuació.
2. Uns creien que calia utilitzar totes les possibilitats, les esclertes que oferia el sistema; altres defensaven l'oposició total contra el règim i les seves institucions.
3. Amb la democràcia es van aconseguir: sindicats lliures, noves lleis sindicals, drets de vaga, reunió i associació, sistema democràtic, llibertats cíviques, amnistia.
4. Mapa conceptual.

2.1. Viure i sobreviure en la clandestinitat

1. La CONC. Empresa per empresa. Partits de futbol, costellades, residència sacerdotal. Sota el mitjó, als lavabos.
2. Treballava al moviment veïnal, entitats, associacions, món laboral. Es reunia a Barcelona en descampats de la Meridiana, a Gavà. Es reunia amb Cipriano Garcia, Paco Frutos, López Bulla.
3. Feia reunions, treballava en la impremta, protestava per tot, tirava fulls volants.
4. Les dificultats: separació de les empreses, dificultats per mobilitzar la gent, ningú no t'escoltava. Tàctiques per estendre la lluita: fer llistats de gent d'empreses, visitar-los un a un, trobar punts de referència, les reunions del Centre Excursionista, el secretariat d'entitats, interconnectar tot el que es podia.
5. Tracta de la presa de consciència, de les motivacions que el van empènyer, de com es va anar implicant en la lluita clandestina. El títol hauria de fer referència a alguna d'aquestes qüestions.
6. Resposta oberta

2.2. CCOO: un nou moviment obrer

1. *a.* 1964, *b.* eren grans i tenien molta por, *c.* *entrisme*, copar el sindicat, *d.* alcalde, cap del Movimiento, cap del sindicat vertical, *e.* parròquia de Manresa, a la muntanya, *f.* CCOO i PSUC gairebé es confonien.

2.3. El Primer de Maig

1. És la festa dels treballadors i del treball. Sempre ha tingut un caràcter reivindicatiu i de record de les lluites dels treballadors al llarg del temps.
2. Les autoritats franquistes organitzaven festivals folklòrics, es tractava de "ballar i oblidar". Des de les organitzacions d'esquerra clandestines es pretenia "organitzar-nos per la lluita que ens toca viure".
3. Resposta oberta. La consulta als mitjans de comunicació ens pot proporcionar elements de resposta.

2.4. Els capellans progressistes

1. Facilitant llocs de reunió en dependències de l'Església gràcies a la immunitat de què gaudien aquests llocs segons el Concordat.
2. A Manresa la Residència Sacerdotal, les parròquies de la Sagrada Família i de Crist Rei eren els llocs on sovint es feien reunions clandestines.
3. Resposta oberta. Els alumnes hauran de buscar a Internet o en llibres informació que els permeti donar una resposta clara.
4. Resposta oberta. En tot cas dins l'Església catòlica hi havia algunes persones que tenien una concepció oberta, propera a les classes populars, i també democràtica, que rebutjava la dictadura. Aquest sector es va veure reforçat pel Concili Vaticà II; sintonitzava amb els grups d'oposició al règim i els donava suport.
5. Activitat oberta.
6. Activitat de resposta oberta. Els alumnes haurien de consultar alguna persona coneixedora del tema, però també es pot trobar informació a Internet.

2.5. Diguem no!

1. La cançó expressa un rebuig a la dictadura franquista, al feixisme. Un sistema que utilitza la por i la repressió que esdevenen legals (lleis), un sistema que castiga els treballadors amb la fam, i envia els que protesten a la presó encara que tinguin raó.
2. Activitat oberta.

2.6. La Pirenaica, la ràdio de la llibertat

1. Activitat de resposta oberta.
2. Activitat de resposta oberta.

2.7. El paper de les dones

1. Resposta oberta.
2. Resposta oberta.
3. La resposta es pot fer a partir dels mateixos coneixements que tenen els alumnes i que poden haver adquirit en diversos llocs: informació familiar, mitjans de comunicació, lectures, etc.

3.1. Els conflictes laborals en els darrers anys del franquisme

1. En les empreses grans hi havia més treballadors organitzats i la seva força era més gran, això també els permetia eludir més fàcilment la repressió i el control empresarial. En les indústries petites tot era més difícil i el control de l'amo era directe. A més, el compliment de la llei era més estricte en les empreses grans. El marge d'actuació era més gran.
2. Mètodes de lluita utilitzats pels obrers: atur, vaga, tancada al lloc de treball, ocupar llocs legals, propaganda clandestina, assemblees, tancament a l'església, reunions en locals de l'església, la solidaritat, etc. Els mètodes de les autoritats i de la patronal eren: acomiadar de la feina, detenció per les forces de l'ordre, la presó, desinformació, petició certificat de bona conducta, expedientar o sancionar, intimidació per les forces de l'ordre públic, etc.
3. L'empresa acomiada els líders sindicals perquè l'incomoden, bo i argumentant qualsevol pretext. Les autoritats continuen la repressió amb la detenció i empresonament del líder sindical. La finalitat és impedir l'organització dels treballadors i privar-los de la informació. També es vol crear por a perdre la feina i por a anar a la presó. La repressió sindical era portada a terme per l'empresa i per les autoritats.
4. S'estava negociant el conveni del metall en el marc provincial. Les demandes dels treballadors eren: menys hores de treball, augment del salari, millores laborals i clàusula de revisió.
5. El certificat de bona conducta era una espècie de garantia de l'empresa per impedir l'entrada de certs treballadors combatius. Era una manera de practicar el pacte de la fam o boicot contra els líders.

3.2. La repressió, la tortura, les detencions. El Tribunal de Orden Público (TOP)

1. El franquisme sempre va perseguir els seus opositors de manera molt dura utilitzant unes lleis especials i uns tribunals especials. L'any 1963 es va crear el TOP per reprimir els suposats delictes polítics, sindicals i ideològics. El text introductorí dona una breu informació sobre el tema.
2. Marc Viader es refereix a la importància de la pressió dels mitjans de comunicació, de la solidaritat, de les mobilitzacions populars que jugaven a favor dels acusats.
3. Es pot agafar la Declaració Universal dels Drets Humans de la ONU i, bo i llegint els seus articles, es pot veure que no són respectats pels països no democràtics, tampoc en les dictadures com la de Franco.
4. El text és prou explícit en la relació de les tortures infligides als detinguts.
5. Josep Fuentes considera que les detencions van servir per: refermar les seves conviccions i la justesa de la seva lluita; valorar la llibertat; crear un moviment de solidaritat ampli i divers; comprovar personalment la importància de la solidaritat; accentuar el desprestigi del règim i de les forces repressives; impulsar la lluita per la llibertat i la democràcia; animar els reprimits a continuar lluitant.

3.3. La Comissió de Solidaritat

1. Resposta oberta. L'important és que es donin algunes raons que demostrin que la solidaritat és essencial per donar suport moral, per ajudar materialment, per donar cobertura legal i política, per acompanyar, per denunciar un fet, etc.
2. Organitzant actes per explicar els fets, difonent informació, recollint diners o aliments per a les fiances i per a les famílies dels represaliats, organitzant manifestacions, aturades a la feina, etc.
3. Activitat oberta. L'objectiu és comprovar que hi ha diverses maneres de practicar la solidaritat, però que sempre és important per contribuir a fer un món millor.

4.1. La transició democràtica

1. La transició democràtica és el període de temps en què es va passar de la dictadura a la democràcia. Va comportar l'eliminació del règim de la dictadura i la creació d'un sistema democràtic. Aquest procés va ser difícil, amb molts problemes i tensions. A més, la transició es produïa en un context de crisi econòmica. Els anys de la transició són els que van de la mort del dictador (20 novembre de 1975) fins a les eleccions que van guanyar els socialistes. (28 octubre 1982).
2. Resposta oberta. Entre altres, es pot esmentar que és un context de gran mobilització popular i de la classe obrera; els treballadors reivindiquen els seus drets laborals i lluiten contra la crisi, també que fins llavors no havien tingut la llibertat sindical i ara es vol exercir, es considera que els sindicats són un instrument eficaç per defensar els interessos dels treballadors, etc. Més endavant es veurà que els problemes eren difícils de superar, l'eufòria del primer moment va anar disminuint, va venir un cert desencant i va disminuir l'afiliació als sindicats.
3. La lluita contra la dictadura es feia des de sectors molt diversos però els unia la mateixa lluita. La lluita contra la dictadura era al mateix temps la lluita per la democràcia, qualsevol tipus de lluita tenia un contingut polític. Fins que no es va establir la democràcia no es van separar les lluites, les reivindicacions. En un sistema democràtic es lluita per uns objectius determinats però no es qüestiona el sistema democràtic.
4. Era evident la forta mobilització popular i dels treballadors; hi havia un clima de confiança, es pensava que tot s'arreglaria de seguida, hi havia moltes vagues, moltes manifestacions, etc.
5. Es fa referència al fet que els problemes no s'arreglaven (doc.2), no es van aconseguir les fites perseguides (doc.4), es pensava que es solucionaria tot (doc.5).
6. La fotografia està feta al Passeig a l'inici del segon tram, a la plaça popularment dita de la Farola. Els sindicats estan escrits a la pancarta que obria la manifestació: CCOO, CNT, CC.TT, UGT, USO.
7. Activitat oberta.

4.2. La legalització dels sindicats

1. Activitat oberta. Es tracta que els alumnes elaborin una cronologia, data i fets, sobre l'activitat sindical al Bages a partir de la informació donada. Caldria ressaltar que no es dona pas notícia de tota l'activitat sindical ni molt menys, tan sols una mostra.
2. Els anys de la transició cada sindicat tenia una certa orientació ideològica i política: CCOO es relaciona amb el comunisme, CNT amb l'anarcosindicalisme, CC.TT amb el nacionalisme, UGT amb el socialisme i USO era independent.
3. Emilià Martínez com altres anarcosindicalistes fa referència al fet que la repressió i les morts que va provocar el franquisme van dificultar que la CNT tingués gaire afiliació.
4. L'acte de presentació de la UGT estava presidit per una taula al davant de la qual es veu l'emblema del sindicat, unes mans que s'estrenyen i les sigles. Darrere la taula hi havia quatre persones una d'elles, Juan Massey, està parlant. Al decorat de fons hi veiem el retrat de Pablo Iglesias, l'emblema del sindicat, el retrat de Francisco Largo Caballero i la bandera catalana.
5. Resposta oberta. Tanmateix es podria dir que CCOO havia estat el principal sindicat durant els darrers temps del franquisme i continua tenint una gran importància durant la transició i posteriorment; potser els seus plantejaments radicals li van fer perdre posicions en alguns sectors treballadors. UGT va tenir poca presència durant el darrer franquisme però va arrencar amb molta força durant la transició, la seva orientació socialista, més moderada, va sintonitzar amb amplis sectors de treballadors quan es van plantejar participar en el sindicalisme. En qualsevol cas, cal ressaltar que van ser els dos sindicats més importants que van tenir major incidència i representació entre la classe obrera.

4.3. Els conflictes laborals als anys de la transició

1. La idea principal és que era un temps de forta crisi econòmica i això va desencadenar una forta conflictivitat laboral de caràcter defensiu. La defensa dels llocs de treball davant els expedients de crisi, la defensa dels salaris, la reducció de la jornada laboral, la negociació dels convenis col·lectius, el reconeixement dels drets sindicals, l'actitud hostil d'alguns empresaris, etc. són causes que estan darrere dels conflictes laborals.
2. Al text número 2 s'explica que en el període 1973-1977 els conflictes eren per millorar els salaris, les condicions de treball i els drets sindicals; per contra, a partir de 1978 molts conflictes tenien un caràcter més aviat defensiu, eren per evitar el tancament de l'empresa, per conservar els llocs de treball, per defensar drets sindicals, etc.
3. Amb la democràcia i la llibertat sindical hi ha un procés de forta afiliació sindical. Hi ha un clima d'eufòria i de confiança però els efectes de la crisi, el tancament d'empreses, i també les limitacions de la reforma política posen de manifest les limitacions del sistema polític i sindical. Això comportarà un desencant i una desafiliació sindical.
4. Els documents 1 i 4 fan referència a l'actitud dels empresaris. Cal tenir present que durant tot el franquisme els empresaris havien viscut una situació de predomini total sobre els treballadors. Les lleis i les autoritats sempre els afavorien. Canviar la seva mentalitat, la seva manera de fer no va ser fàcil. Davant d'un conflicte laboral els empresaris encara trucaven a la guàrdia civil.
5. La crisi econòmica, laboral i social va colpejar fortament el Bages. Des de diversos sectors conscients i clarividents es va treballar per acostar posicions sobre com es podria afrontar la crisi. D'això en va sortir el dit Pacte del Bages, el 6 de desembre de 1977. Els Pactes de la Moncloa es van signar el 27 d'octubre de 1977. El motiu principal va ser la greu situació econòmica en què es trobava Espanya. Els pactes contenien una gran quantitat de mesures i canvis de caràcter econòmic però també de caràcter polític. Van contribuir a estabilitzar l'economia, a modernitzar el país, a consolidar la transició política. Van ser signats per gairebé tots els partits, la majoria de sindicats i també per les organitzacions empresarials.

4.4. Dues vagues significatives: Mabsa de Navarclés i Lemmerz de Manresa

1. Activitat oberta. L'important és que l'alumnat faci pel seu compte una fitxa de resum de les dues vagues a partir de la informació donada o d'altra que pugui conèixer.
2. El text del document 4, de Josep Ramon Mora, fa referència al fet que llavors CCOO estava força lligada al PSUC i que dins d'aquest partit hi havia diverses tendències. Aquesta lluita interna dins el partit va impedir arribar a un acord i va comportar que s'imposés la línia intransigent de resistir fins al final. Aquest fet va suposar la radicalització de la vaga.
3. Les accions de suport als treballadors de les dues empreses van consistir en: fer aturades en altres empreses en solidaritat, manifestacions ciutadanes, recollida de diners, creació de caixes de resistència, organització d'una marxa a peu fins a Barcelona (Lemmerz).

Epíleg. El nou sindicalisme

1. Activitat oberta. L'important és que l'alumnat debati el tema i arribi a algunes conclusions que després caldrà contrastar amb les dels altres grups. En qualsevol cas, segurament que es veurà la necessitat que tots els sectors hi participin d'alguna manera.
2. En un sentit estricte, no. Els sindicats són organitzacions que tenen el seu caràcter específic centrat en el món laboral i els interessos dels treballadors. Les ONG tenen un caràcter humanitari, sobretot. Encara que hi hagi alguns aspectes de coincidència es consideren tipus d'organitzacions diferents.
3. Els països del nord d'Europa tenen una llarga i sòlida influència sindical. L'acció dels sindicats juntament amb els partits polítics d'esquerra han contribuït a crear un conjunt de mesures de defensa i de protecció social, de les persones i de les famílies. Aquesta realitat es coneix amb el nom d'estat del benestar.
4. Activitat de respostes obertes. L'important és que l'alumnat es plantegi i debati aquest tema i arribi a algunes conclusions. En qualsevol cas nosaltres ara i aquí tenim un nivell de vida, una situació econòmica, uns serveis socials com l'educació i la sanitat, unes condicions de benestar que són bones si les comparem amb les que hi ha en la majoria de països del món. Cal que l'alumnat sigui conscient que ha costat molt aconseguir el que tenim, que encara falta molt per avançar i que no hi ha res definitiu, que som nosaltres els que anem construint el nostre món.

Avaluació

Relaciona els conceptes de la columna de l'esquerra amb els corresponents de la columna de la dreta

1. Amnistia	j. Decisió del poder públic destinada a aconseguir la pacificació i la reconciliació de la societat
2. Brigada politicosocial	d. Cos policial repressor creat el 1941
3. CNS: Central Nacional Sindicalista	a. OSE: Organització Sindical Espanyola
4. Conveni col·lectiu	u. Pacte entre els representants sindicals i l'empresa sobre les condicions laborals
5. Fàbrica Nova	aa. Primera vaga durant el franquisme, l'any 1946
6. Vietnamita	g. Màquina per imprimir propaganda clandestina
7. Enllaç sindical	q. Representant dels treballadors al sindicat vertical
8. Estraperlo	z. Comerç il·legal o mercat negre
9. Fet y de las Jons	h. Partit únic creat per Franco, el 19 d'abril de 1937
10. Fuero del Trabajo	w. Una de les vuit Lleis Fonamentals del franquisme
11. Mossèn Josep Junyent	o. Capellà progressista
12. HOAC	i. Moviment apostòlic obrer creat per l'Església, l'any 1947
13. Nacionalcatolicisme	k. Identificació del règim franquista amb l'església catòlica
14. Pactes de la Moncloa	b. Conjunt d'acords firmats pel govern de la UCD i els principals partits i sindicats, el 1977
15. Juan Massey. Manuel Cano	l. Dirigents de la UGT al Bages
16. Bertrand i Serra	c. Família propietària de la Fàbrica Nova
17. Vaga	m. Aturada col·lectiva de la feina per part dels assalariats
18. CGT	y. Organització sindical anarquista escindida de la CNT
19. Entrisme	n. Estratègia dels treballadors d'entrar al sindicat vertical i des de dins treballar contra el règim
20. Maquinària Industrial	v. Empresa metal·lúrgica de Manresa, situada al carrer de Pompeu Fabra
21. Josep Fuentes. Manolo Ramos	p. Dirigents de CCOO al Bages
22. Secció Femenina	f. Institució creada l'any 1934 per les dones pertanyents a la Falange Espanyola
23. Estatut d'autonomia	s. Norma bàsica d'una comunitat autònoma espanyola, reconeguda per la Constitució espanyola de 1978
24. Assemblea de Catalunya	r. Plataforma unitària de l'antifranquisme català en la lluita contra la dictadura de Franco, constituïda el 7 de novembre de 1971 a l'església de sant Agustí de Barcelona
25. Pacte del Bages	t. Acord signat el 1977 entre agents polítics, sindicals, socials i econòmics per fer front a la crisi que patia la comarca
26. Piquet	x. Grup de persones que en una vaga s'ocupa d'impedir, mitjançant mètodes pacífics o coactius, que altres entrin al treball
27. Laude	e. Decisió dictada per àrbitres als quals ha estat sotmès un afer